

Maanteetranspordi kaubaveo sektori töötajate töö- ja puhkeaeg

Maanteetranspordi valdkonnas tehakse tööaja mõttes vahet mobiilsetel ja mittemobiilsetel töötajatel. Mobiilsetele ja mittemobiilsetele kohalduvad nii Euroopa Liidu õiguse kui Eesti seaduste puhul erinevad õigusaktid.

Mobiilseteks töötajateks on kõik reisi- või lennupersonali liikmena toimivad töötajad ettevõttes, mis osutab reisijate või kaupade veo teenust maantee-, õhu- või siseveetranspordis. Kõik muud transpordi valdkonna töötajad, kes ei ole mobiilsed töötajad, on mittemobiilsed.

Maanteetranspordi kaubaveo valdkonna mittemobiilsetele töötajate töö- ja puhkeaeg

Maanteetranspordi kaubaveo sektori mittemobiilsetele töötajatele kohalduvad tavapärased töölepingu seaduses (TLS) sätestatud töö- ja puhkeaja reeglid.

TLS § 46 lõike 1 kohaselt ei tohi tööaeg kokku ületada keskmiselt 48 tundi seitsmepäevase ajavahemiku kohta kuni neljakuulise arvestusperioodi jooksul, kui seaduses ei ole sätestatud teistsugust arvestusperioodi. Siiski lubab TLS § 46 lõige 3 erandina kuni 52-tunnist keskmist tööaega seitsmepäevase ajavahemiku kohta. See eeldab erikokkulepet, mille töötaja võib igal ajal kahepäevase etteteatamisega üles öelda, ning tööandja eraldi arvestust asjaomaste töötajate kohta.

Mittemobiilsele töötajale peab olema tagatud minimaalne igapäevane vähemalt 11-tunnine järjestikune puhkeaeg, samuti iganädalane minimaalne puhkeaeg vähemalt 48 tundi ja summeeritud tööajaarvestuse korral 36 tundi.

Mittemobiilse töötaja puhkepausidele kohaldub samuti TLS. TLS § 47 lõige 2 nõuab, et töötajale võimaldatakse pikema kui kuuetunnise töötamise kohta vähemalt 30-minutiline tööpäevasisene vaheaeg; vastupidine kokkulepe on tühine. Sellist tööpäevasisest vaheaega ei arvestata töötajate hulka, välja arvatud juhul, kui töö iseloomu tõttu ei ole võimalik vaheaega anda ning tööandja loob töötajale võimaluse puhata ja einestada tööajal. Lisaks on tervishoiu ja tööohutuse seaduse (TTOS) § 9 lg-s 2 ja § 9¹ lg-s 2 sätestatud, et töötaja füüsilise ja vaimse ülekoormuse vältimiseks peab tööandja võimaldama tööpäeva või töövahetuse jooksul töötajale töötajate hulka arvatavad vaheajad.

Mobiilsete töötajate tööaeg

Ka mobiilsetele ehk ringi liikuvatele töötajatele kohalduvad osaliselt töölepingu seaduse töö- ja puhkeaja reeglid, kuid ennekõike reguleerib nende tööaega liiklusseadus (LS).

LS § 130 lõike 5 järgi ei või juhi keskmine iganädalane tööaeg, sh ületunnitöö, ületada 48 tundi. LS § 130 lõige 6 lubab iganädalast tööaega pikendada 60 tunnini juhul, kui nelja järjestikuse kuu keskmine tööaeg ei ületa 48 tundi nädala kohta.

Eesti ei ole paraku üle võtnud Euroopa Liidus direktiiviga sätestatud reegleid, mille eesmärk on tagada, et tööaega ei ületataks mitme töötajate juures töötamise korral. Direktiivi 2002/15/EÜ kohaselt moodustab töötajate eri töötajate teenistuses töötatud töötundide summa ja töötajate nõuab mobiilselt töötajalt kirjalikku arvestust mõne teise töötajate teenistuses töötatud aja kohta. Eestis puudub aga õigusnorm, mis kohustaks töötajate võtma arvesse töötajate poolt muu töötajate juures töötatud aega, mehhanism teise töötajate juures töötatud töötajate mahu kontrollimiseks ja sunnivahendid.

Õisel ajal töötamise korral kohalduvad töötajate pikkusele lisapiirangud. Öötöö puhul ei või juhi igapäevane tööaeg ületada kümnet tundi iga 24-tunnise vahemiku kohta. Mobiilsete töötajate puhul loetakse öötööks töötamist kella 00.00 ja 06.00 vahelisel ajal. Mittemobiilse töötajate puhul peetakse ööajaks vahemikku kella 22.00-st kuni 06.00-ni.

Kui reisi jooksul ei saa ööajal töötamise piirangu järgida põhjusel, mis ei allu juhi tahtele ega olnud teada enne reisi algust, võib juht sobiva peatuskoha leidmise eesmärgil või muu tööprotsessi vältimatu vajaduse korral töötajate piirangust kõrvale kalduda, kui ta tagab liiklus- ja tööohutusnõuete täitmise.

Sõiduaeg

Mobiilsete töötajate töötajate hulgas eristatakse muust töötajast eraldi sõiduaega. Sellele seab piirangud Euroopa Liidu määrus nr 561/2006. Kuna Euroopa Liidu määrus on vahetult kohaldatav, ei vaja see ülevõtmist, vaid maanteetranspordis tegutsevad ettevõtjad peavad oma töötajate töötajate korraldamisel lähtuma otse määrusest.

Lisaks kohaldub Euroopa Liidu liikmesriikidele 1. juulil 1970 vastu võetud rahvusvahelisel maanteeveol töötava sõiduki meeskonna töötaja Euroopa kokkulepe ehk AETR. AETR osalisriikide hulka kuuluvad lisaks Euroopa Liidu ja Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriikidele Albaania, Andorra, Armeenia, Aserbaidžaan, Bosnia ja Hertsegoviina, Kasahstan, Liechtenstein, Makedoonia, Monaco, Montenegro, Moldova, San Marino, Serbia, Türkmenistan, Türgi, Ukraina, Usbekistan, Valgevene ja Venemaa. Kui juht teeb tööd rahvusvahelisel veol, mis väljub Euroopa Liidu liikmesriikide territooriumilt ja sisaldab sõitu AETR osalisriigi territooriumile või läbi selle, tuleb kogu sõidu puhul järgida AETR-s sisalduvaid tööajareegleid. Samas on tegelikkuses AETR sätted ühtlustatud Euroopa Liidus kehtiva määrusega nr 561/2006.

Määruse nr 561/2006 ja AETR kohaselt ei tohi ööpäevane sõiduaeg ületada üheksat tundi. Mitte rohkem kui kaks korda ühe nädala jooksul võib seda aega pikendada kümne tunnini. Iganädalane sõiduaeg ei tohi ületada 56 tundi ega summeeritult iga kahe nädala kohta 90 tundi.

Seega võib mobiilse töötaja tööaeg ühes nädalas sisaldada kuni 56 tundi sõiduaega ja sellele lisaks kuni neli tundi tööaega, mis pole sõiduaeg. Kui sõiduaega on vähem, võib muu tööaeg olla pikem tingimusel, et ei ületata maksimaalset tööaega 60 tundi nädalas. Iga kahe nädala jooksul ei või keskmine sõiduaeg kokku ületada 45 tundi.

Mobiilsete töötajate puhkeaeg

Määruse nr 561/2006 ja AETR kohaselt on regulaarne ööpäevane puhkeperiood vähemalt 11 tundi ja seda võib jaotada kahte ossa, kusjuures esimene osa peab katkematult kestma vähemalt kolm tundi ja teine osa vähemalt üheksa tundi. Seega kui juht jagab ööpäevase puhkeaja osadeks, peab see olema pikem: kui puhkeaja ühes osas kasutamisel on minimaalne ööpäevane puhkeaeg 11 tundi, siis osadeks jaotatud puhkeaja korral on see 12 tundi.

Määrus nr 561/2006, nagu ka AETR, näeb lisaks ette võimaluse lühendatud ööpäevaseks puhkeperioodiks, mis on lühem kui 11-tunnine puhkeperiood, kuid siiski vähemalt üheksa tundi. Kui ööpäevase puhkeperioodi 24-tunnisesse ajavahemikku jääv osa moodustab vähemalt üheksa tundi, kuid vähem kui 11 tundi, peetakse kõnealust ööpäevast puhkeperioodi lühendatud ööpäevaseks puhkeperioodiks. Juht tohib nädalas võtta maksimaalselt kolm lühendatud ööpäevast puhkeperioodi. Lisaks eriolukorras või politsei või muu ametiasutuse juhiste järgimise korral on lubatav, et juht katkestab oma puhkeperioodi mõneks minutiks, et oma sõiduki paiknemist või asukohta muuta.

Määruse nr 561/2006 ja AETR järgi kestab mobiilse töötaja regulaarne iganädalane puhkeperiood vähemalt 45 tundi ja lühendatud iganädalane puhkeperiood vähemalt 24 järjestikust tundi. Seejuures peetakse nädalaks ajavahemikku alates 00.00-st esmaspäeval ja lõpetades 24.00-ga pühapäeval.

Juht peab mis tahes kahe üksteisele järgneva nädala jooksul võtma kas kaks regulaarset, s.t vähemalt 45-tunnist iganädalast puhkeperioodi või ühe regulaarse (45-tunnise) ja ühe vähendatud vähemalt 24-tunnise puhkeperioodi. Seega on iganädalast puhkeajaga võimalik vähendada 24 tunnini üks kord kahe nädala jooksul. Lühendatud iganädalase puhkeperioodi kohaldamisel tuleb 45 tunnist puudu jääv puhkeaeg kompenseerida samaväärse puhkeperioodiga, mis tuleb võtta tervikuna enne kõnealusele nädalale järgneva kolmanda nädala lõppu koos teise vähemalt üheksa tunni pikkuse puhkeperioodiga.

Mobiilsete töötajate tööpäevasisesed vaheajad

Pärast nelja ja poole tunnist sõiduperioodi peab juht tegema vähemalt 45-minutilise katkematu vaheaja, kui ta ei alusta puhkeperioodi. Nimetatud vaheaja asemel võib olla vähemalt 15 minuti pikkune vaheaeg, millele järgneb vähemalt 30 minut pikkune vaheaeg, tingimusel, et mõlemad on sobitatud sõiduaja suhtes nii, et iga nelja ja poole tunnise sõidu kohta oleks kokku vähemalt 45 minutit vaheaegu.

Määrus nr 561/2006 ja AETR reguleerivad ainult sõiduaega ja sõiduaja vaheaegu, kuid mitte mobiilse töötaja kogu tööaega ja sellest tehtavaid vaheaegu. Seetõttu kohaldub mobiilse töötaja vaheaegadele ka LS § 130 lõige 10, milles on sätestatud, et töötaja jooksul ei tohi juht töötada ilma vaheajata kauem kui kuus järjestikust tundi ning kuus kuni üheksa tundi kestev tööaeg tuleb katkestada vähemalt 30-minutiliseks ja üle üheksa tunni kestev tööaeg vähemalt 45-minutiliseks katkematuks vaheajaks.

Triinu Hiob on kirjutanud maanteetranspordi kaubaveo sektori töötajate töö- ja puhkeajast pikemalt ajakirjas Juridica.

TRIINU HIOB
VANDEADVOKAAT, PARTNER
(+372) 66 76 440
TRIINU.HIOB@NJORDLAW.EE